

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของผู้สูงอายุในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น*

Integration of Buddhist Principles to Promote Political Participation Among the Elderly in Nam Phong District, Khon Kaen Province

พระเอกพันธ์ สิริวัฒนเมธี (อินจันท์ก), ชาญชัย ฮวดศรี และสุทิพงษ์ สวัสดิ์ทา

Phra Aekkaphun Siriwannamethi (Inchunthuek), Chanchai Huadsri and Sutipong Sawatta

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Corresponding Author, E-mail: 6605204007@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ และ 3) เสนอแนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ การวิจัยใช้ระเบียบวิธีผสมผสานวิธี โดยการวิจัยเชิงปริมาณมีกลุ่มตัวอย่างผู้สูงอายุ 400 คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสหสัมพันธ์เพียร์สัน ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 12 รูป/คน เก็บข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 1.20) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่าด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 1.20) รองลงมาคือด้านการสื่อสารทางการเมือง ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.71) การติดตามข่าวสารทางการเมือง ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.82) การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.82) และการเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.62)

*ได้รับบทความ: 8 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 6 มิถุนายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 30 สิงหาคม 2568

Received: March 8, 2025; Revised: June 6, 2025; Accepted: August 30, 2025

2. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลักอปริหานิยธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ พบว่าหลักอปริหานิยธรรมทั้ง 7 ประการมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. แนวทางการบูรณาการ ได้แก่ การเปิดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การส่งเสริมความเสมอภาคทางสังคม การสนับสนุนบทบาทสตรีในชุมชน และการปลูกฝังจริยธรรมผ่านกิจกรรมทางศาสนา เพื่อให้ผู้สูงอายุมีบทบาททางการเมืองอย่างสร้างสรรค์และยั่งยืน

คำสำคัญ: การบูรณาการหลักพุทธธรรม; การมีส่วนร่วมทางการเมือง; ผู้สูงอายุ

Abstract

The objectives of this research were: (1) to examine the level of political participation among the elderly in Nam Phong District, Khon Kaen Province; (2) to study the relationship between the principles of Aparihaniyadhamma and the promotion of political participation among the elderly; and (3) to propose guidelines for integrating Buddhist principles to enhance political participation among the elderly. A mixed-methods approach was employed. The quantitative research involved a sample of 400 elderly participants, using a questionnaire as the instrument. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The qualitative research involved 12 key informants, using in-depth interviews, and data were analyzed through content analysis.

The research results found that:

1. The overall level of political participation among the elderly was high ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 1.20). By aspect, the highest mean score was for fostering democratic culture ($\bar{X} = 3.97$, S.D. = 1.20), followed by political communication ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.71), monitoring political news ($\bar{X} = 3.85$, S.D. = 0.82), exchanging political opinions ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.82), and voting ($\bar{X} = 3.59$, S.D. = 0.62).

2. The analysis showed that the seven principles of Aparihaniyadhamma were positively correlated with the promotion of political participation among the elderly, with statistical significance at the .01 level.

3. The proposed integration guidelines included organizing forums for opinion exchange, promoting social equality, supporting the role of women in communities, and instilling morality through religious activities to encourage constructive and sustainable political participation among the elderly.

Keywords: Buddhist Principles Integration; Political Participation; Elderly

1. บทนำ

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน การมีส่วนร่วมทางการเมืองในพื้นที่อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกผู้นำชุมชน การเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี หรือการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองในพื้นที่ ทั้งนี้ อาจมีปัจจัยมาจากลักษณะทางกายภาพของอำเภอเมือง ซึ่งเป็นเขตกึ่งชุมชนเมือง ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพที่ต้องแข่งขันสูงหรือเดินทางเข้าทำงานในเขตเมืองมากขึ้น ส่งผลให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองไม่ได้รับความสนใจอย่างจริงจังเท่าที่ควร อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นหลักการสากลที่ได้รับความสำคัญจากนานาอารยประเทศ และเป็นประเด็นที่สังคมไทยให้ความสนใจเพื่อส่งเสริมการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีส่วนร่วมตามหลักธรรมาภิบาล รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรส่งเสริมให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ แสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจในกระบวนการทางการเมือง เพื่อสร้างความโปร่งใสและยกระดับคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (พระวสันต์ วสันตเวที (หงอกชัย) และฮวดศรี ชาญชัย, 2564, หน้า 71-82)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (Political participation) เป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมือง กล่าวคือการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นดัชนีชี้วัดที่สำคัญประการหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย สังคมใดจะมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูงหรือต่ำ พิจารณาได้จากระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน สังคมที่ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองสูงย่อมมีระดับความเป็นประชาธิปไตย ในทางตรงกันข้ามถ้าสังคมใด มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำ แสดงว่าสังคมนั้นมีระดับความเป็นประชาธิปไตยต่ำ โดยนัยนี้นักวิชาการทางรัฐศาสตร์บางกลุ่มจึงถือว่าการพัฒนาทางการเมืองเป็นการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองความสำเร็จของการพัฒนาทางการเมืองจึงขึ้นกับระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสำคัญ ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงเป็นเป้าหมายของการพัฒนาการเมืองโดยตรง (เอกวิทย์ มณีธร, 2553, หน้า 73-98)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ได้จัดหลายกิจกรรมหลายโครงการที่จะทำให้ผู้สูงอายุ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองให้มากที่สุด เช่น โครงการเข้าค่ายผู้สูงอายุ กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ ชมรมฟื้นฟูผู้สูงอายุ โครงการส่งเสริมสุขภาพโรงเรียนผู้สูงอายุ กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพในการดูแลตนเองของ ฯลฯ ดังนั้นอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ได้จัดรูปแบบการให้อำนาจแก่ประชาชนเป็นระดับที่ให้บทบาทแก่ประชาชนในระดับที่สูงที่สุด เนื่องจากให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในการดำเนินการต่างๆ ตามแนวทางระบอบประชาธิปไตย ฉะนั้นการมีส่วนร่วมที่จะขาดเสียไม่ได้ภายใต้ระบอบประชาธิปไตย คือ 1) ด้านการเลือกตั้ง 2) ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง 3) ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง 4) ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย 5) ด้านการสื่อสารทางการเมือง (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล, 2548, หน้า 29-30) อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ตามการแบ่งเขตการปกครองท้องถิ่น โดยมีเทศบาลตำบล 6 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล 8 แห่ง มีทั้งหมด 12 ตำบล ข้อมูลจำนวนผู้สูงอายุ เดือนมกราคม ถึง เดือนเมษายน พ.ศ. 2567 เดือนมกราคม มีทั้งหมด 19,789 เดือนกุมภาพันธ์ มีทั้งหมด 20,028 เดือนมีนาคม มีทั้งหมด 20,027 เดือนเมษายน มีทั้งหมด 20,113 รวมทั้งหมด 79,957 (สำนักบริหารการทะเบียน, 2567) ประชากร ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จำนวน 79,957 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมือง, 2567)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยมุ่งเน้นการวิเคราะห์ลักษณะของการบูรณาการดังกล่าว ตลอดจนระดับความสัมพันธ์ระหว่างการบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ยังมุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอภิธานิธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการหลักพุทธธรรม อันจะเป็นประโยชน์ต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักอภิธานิธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เข้ามาช่วยเสริมให้เกิดความสมบูรณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงเจาะลึกและชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่มีผลต่อการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตของการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้ 1) ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการวิจัยครั้งนี้ กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วย 5 ด้าน คือ (1) ด้านการเลือกตั้ง (2) ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง (3) ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง (4) ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย 5) ด้านการสื่อสารทางการเมือง 2) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น รวมทั้งสิ้นจำนวน 79,957 คน การคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ สูตรของทาโรยามาเน่ (Yamane, 1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ ชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยจำแนกตามพื้นที่การปกครอง และสุ่มแบบ สัดส่วนตามจำนวนประชากรในแต่ละตำบล

2. การออกแบบวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้ 1) กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 12 รูปหรือคน ได้แก่ (1) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 4 คน 2) นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 2 รูป (3) ผู้ปฏิบัติงานด้านการปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน 2) การรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์จากผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้วยวิธีสัมภาษณ์เชิงลึก (In Depth Interview) 3) การรวบรวมเอกสาร ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์หลักการบริหารนิยธรรม 7 เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ตามแนวพระพุทธศาสนา 4) การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์และขอหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น 5) ผู้วิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากศูนย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นำเสนอผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน 12 รูปหรือคน 6) สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ โดยแบ่งเป็นกลุ่มตามคุณสมบัติประกอบด้วย นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐศาสตร์ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา ผู้ปฏิบัติงานด้านการปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ปฏิบัติงานด้านสาธารณสุข เป็นผู้ทำงานใกล้ชิดประชาชน โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive

sampling) จำนวน 12 รูปหรือคน ในช่วงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2567 ถึงเดือน กันยายน พ.ศ. 2567 รวมระยะเวลา 2 เดือน 7) รับแบบสัมภาษณ์กัลป์คืน ตรวจสอบความถูกต้อง ความครบถ้วนสมบูรณ์ แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้

1. ระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเลือกตั้ง 2) ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง 3) ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง 4) ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย 5) ด้านการสื่อสารทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.83$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อ 4 ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X} = 3.97$) รองลงมา คือ ข้อ 5 ด้านการสื่อสารทางการเมือง ($\bar{X} = 3.96$) ข้อ 2 ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ($\bar{X} = 3.85$) ข้อ 3 ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ($\bar{X} = 3.78$) และข้อ 1 ด้านการเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.59$) ตามลำดับ ระดับการปฏิบัติตามหลักอภิธานิยธรรม 7 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$) เมื่อพิจารณาการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ด้านการปฏิบัติตนตามอภิธานิยธรรม 7 อยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ข้อ การอารักขา ค้ำครอง ปกป้อง อันชอบธรรม ($\bar{X} = 4.48$) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ข้อ 6 ส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม ($\bar{X} = 4.43$) ข้อ 5 การให้เกียรติและ ค้ำครองสิทธิสตรี ($\bar{X} = 4.24$) ข้อ 2 การพร้อมเพรียงกันประชุม ($\bar{X} = 4.14$) ข้อ 1 การประชุมเป็นนิตย ($\bar{X} = 4.00$) ข้อ 4 การเคารพการเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา ($\bar{X} = 3.94$) และข้อ 3 การไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิก ข้อบัญญัติ ($\bar{X} = 3.77$) ตามลำดับ

2. หลักอภิธานิยธรรม 7 โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 1.00 การประชุมเป็นนิตย มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.350 การพร้อมเพรียงกันประชุม ไม่มีความสัมพันธ์

กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ การไม่บัญญัติ หรือไม่ล้มเลิกข้อบัญญัติ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.713 การเชื่อฟังผู้บังคับบัญชา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.371 เคารพสิทธิสตรี มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.248 ส่งเสริม และรักษาวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.207 การอารักขา คุ้มครอง ปกป้อง อันชอบธรรม มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีความสัมพันธ์เชิงบวก ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) เท่ากับ 0.230

3. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ตามหลักอภิธานิยธรรม 7 ประกอบด้วย การประชุมสม่ำเสมอ ควรมีการประชุมปรึกษาหารือกันบ่อยๆ อย่างพร้อมเพรียง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างความสามัคคี โดยไม่ละเมิดกฎเดิมหรือผู้ที่มีอาวุโสกว่า การพร้อมเพรียงในการประชุม ทุกคนควรเห็นความสำคัญของการเข้าร่วมประชุม โดยเฉพาะผู้สูงอายุ เพื่อให้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและสร้างความร่วมมือในชุมชนไม่ออกกฎตามอำเภอใจ กฎต่างๆ ควรตั้งอยู่บนความยุติธรรม ฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย โดยเฉพาะจากผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์ ช่วยให้ชุมชนยอมรับและอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบเคารพคำสั่งผู้นำ ควรเชื่อฟังผู้นำท้องถิ่นเพื่อให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้สูงอายุสามารถช่วยเป็นที่ปรึกษาและตัวกลางในการประสานงานได้ส่งเสริมบทบาทของสตรี ให้โอกาสสตรีมีส่วนร่วมในการบริหารชุมชน จะช่วยเพิ่มมุมมองที่หลากหลายและสร้างความเป็นธรรมในสังคม อนุรักษ์วัฒนธรรมไทย รักษาขนบธรรมเนียม ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมของท้องถิ่นให้คงอยู่ โดยปลูกฝังให้ทุกคนในชุมชนภูมิใจในความเป็นไทยส่งเสริมศาสนา โดยเฉพาะผู้สูงอายุในอำเภอน้ำพองที่เข้าร่วมกิจกรรมทางพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง เป็นแบบอย่างในการรักษาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งช่วยเชื่อมโยงคนในชุมชนให้มีศีลธรรมร่วมกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ได้ข้อสรุปที่มีประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านการเลือกตั้ง 2) ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง 3) ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง 4) ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย 5) ด้านการสื่อสารทางการเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านการสื่อสารทางการเมือง ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองและ ด้านการเลือกตั้ง

1.1 ด้านการเลือกตั้ง ระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น 1) ด้านการเลือกตั้ง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนได้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอ และแนะนำลูกหลานให้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือรวมถึงให้ความสำคัญกับความเท่าเทียมกันทางเพศ และรณรงค์ไม่ให้มีการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย พบว่า ประชาชนมีระดับการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐมน หมวกนิม (2563) การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของรัชฎากร เอี่ยมอำไพ (2563) รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งทั่วไป พบว่า พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งทั่วไป ด้านการติดตามข้อมูลข่าวสารทางการเมืองประชาชนใช้เทคโนโลยีทำให้สะดวกในการติดตามข่าวสารมากยิ่งขึ้น

1.2 การติดตามข่าวสารทางการเมือง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนมีการติดตามข่าวสารทางการเมืองจากสื่อสังคมออนไลน์ โดยมีการรับฟังข่าวสารจากสื่อออนไลน์ และร่วมฟังการเสวนาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากสื่อออนไลน์ จึงทำให้การติดตามข่าวสารทางการเมืองเพิ่มขึ้น เพราะช่องทางของสื่อที่หลากหลายและต้องการฟังข่าวสารที่รอบด้าน ทั้งในและต่างประเทศ และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ชัดเจนในที่ชุมชน ซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของปฎิพัทธ์ เพชรศรี และไชยวัฒน์ เผือกคง (2565, หน้า 174-188) พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของผู้บริโภคสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า เพศ อายุ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน สื่อสังคมออนไลน์ที่ใช้ในการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง จำนวนชั่วโมงที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ต่อวันมีผลต่อพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสาร

ทางการเมือง มีพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ พฤติกรรมการรับรู้และใช้ประโยชน์จากข่าวสารการเมือง พฤติกรรมการวิเคราะห์และประเมินข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ และทัศนคติต่อการรับรู้ข่าวสารการเมืองจากสื่อสังคมออนไลน์ ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี มี 4 แนวทางพัฒนา ดังนี้ 1) พฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ 2) พฤติกรรมการรับรู้ และประโยชน์จากข่าวสารการเมือง 3) พฤติกรรมการวิเคราะห์ และประเมินข่าวสารจากสื่อสังคมออนไลน์ 4) ทัศนคติต่อการรับรู้ข่าวสารการเมืองจากสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งแนวทางพัฒนาทั้ง 4 จะทำงานร่วมกันเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการใช้สื่อสังคมออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ในรูปแบบ SRAA MODEL

1.3 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนมีความสนใจติดตามข่าวสารทางการเมืองการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองมีการนำไปบอกเล่าพูดคุยกันในที่ชุมชน และนำไปสู่การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับสมาชิกในครอบครัวอยู่ ประชาชนได้ให้ความสนใจในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์ แล้วนำมาแสดงความคิดเห็นทางการเมืองผ่านการประชุมในชุมชน พูดคุยซักชวนให้สมาชิกในชุมชนแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับพิสิษฐ์ วงศ์รัตน์ศิลป์ (2560, หน้า 190-202) ความคิดเห็นของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพศชาย ช่วงอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปีมีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท มีระดับความคิดเห็นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ในเขตอำเภอนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านทุกๆ ด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและกระบวนการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ด้านการติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทนทางการเมือง ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย ด้านการจัดกิจกรรมที่ปลูกฝังประชาธิปไตย ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของพรรคการเมือง ด้านการติดตามข่าวสารการเมือง และด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับการเปรียบเทียบระหว่างลักษณะส่วนบุคคลมีความคิดเห็นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ผลการทดสอบพบว่า ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันมีความคิดเห็นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

1.4 การเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น การส่งเสริมวัฒนธรรมประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนมีการทำกิจกรรมทั้งในการแสดงออกทางการเมืองในที่ชุมชน การทำงานเป็นหมู่เป็นคณะเป็นการเรียนรู้ถึงการเคารพซึ่งกันและกัน ทำงานตามหน้าที่ พึ่งพาอาศัย

ซึ่งกันและกัน แต่ละคนมีบทบาทในการส่งเสริมวัฒนธรรมประชาธิปไตย และการทำกิจกรรมของทางชมรมผู้สูงอายุ โดยบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาเสริมสร้าง เป็นจริยธรรมในการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นไปเพื่อความถูกต้อง และรับฟังซึ่งกันและกันอย่างมีเหตุมีผล ซึ่งไม่สอดคล้องกับศิริพร ปันลุ่ม (2560, หน้า 1-12) การมีส่วนร่วมทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผลของการเข้าสู่เส้นทางทางการเมืองของสตรี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองและประสิทธิผลของการเข้าสู่เส้นทางทางการเมืองของสตรี อยู่ในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับพระวุฒิชัย ภูริวฑฺฒโน (บริคุต) และพระครูโสภณ กิตติบัณฑิต (2565, หน้า 273-291) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงสา อำเภอยางสัก จังหวัดน่าน พบว่า ระดับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงสา อำเภอยางสัก จังหวัดน่าน อยู่ในระดับมาก

1.5 การสื่อสารทางการเมือง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การสื่อสารทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนได้ให้ความสนใจ การสื่อสารทางการเมือง การสนทนากับผู้คนในครอบครัว ในการในทางการเมือง เมื่อมีการเลือกตั้งก็จะแนะนำคนในครอบครัวไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง และแนะนำคนในครอบครัวสอนให้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รวมถึงให้ความสำคัญติดตามสื่อ แสดงความคิดเห็นผ่านสื่อออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ ติ๊กต็อก ซึ่งสอดคล้องกับ พระครูธรรมธัชบุญเที่ยง พุทธสาวิโก ลักษณะพลวงค์ (2564) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์ พบว่า การสื่อสารทางการเมืองที่เสริมสร้างความสมานฉันท์ พบว่า การสื่อสารทางการเมืองเพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับพระชินกร สุจิตโต ทองดี (2564) ได้วิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า สภาพทั่วไปของการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชนจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ในระดับสูง

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุมีค่าเฉลี่ยด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองต่ำที่สุด จึงเสนอว่า

1.1 ผู้นำท้องถิ่นควรกำหนดนโยบายการจัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปีอย่างชัดเจน

1.2 ควรสนับสนุนให้สมาชิกแสวงหาผู้มีความรู้เฉพาะด้านหรือภูมิปัญญาชุมชนมาเป็นผู้นำกิจกรรม เพื่อเพิ่มความหลากหลายและความต่อเนื่องของการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

2.1 ผู้นำท้องถิ่นควรจัดโครงการกิจกรรมทางการเมืองสำหรับผู้สูงอายุโดยเฉพาะ

2.2 ควรประสานความร่วมมือกับหน่วยงานและองค์กรในชุมชน เพื่อร่วมกันกำหนดและจัดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง

2.3 ควรสนับสนุนงบประมาณแก่ชมรมผู้สูงอายุ รวมถึงภารกิจการออกเยี่ยมและให้คำแนะนำแก่ผู้สูงอายุในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเกี่ยวกับการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ

3.2 ควรขยายการศึกษาไปยังการประยุกต์ใช้หลักธรรมอื่น เช่น อกติ 4 และสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่หลากหลายยิ่งขึ้น

3.3 ผู้นำท้องถิ่นควรนำผลการวิจัยไปปรับใช้ในองค์กรหรือภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อพัฒนากิจกรรมอย่างเป็นรูปธรรม

7. องค์กรความรู้ที่ได้รับ

องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเป็นผลมาจากการศึกษา เรื่อง การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้สูงอายุ ในอำเภอ น้ำพอง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยสามารถสรุปวิเคราะห์ในรูปแบบของแผนภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ณัฐมน หมวกฉิม. (2564). *การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของไทย*. (ดุจกวีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. (2548). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy)*. กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

ปฏิพัทธ์ เพชรศรี และไชยวัฒน์ เผือกคง. (2565). พฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของผู้บริโภคสื่อสังคมออนไลน์ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสาร มจร.ทริภุญชัยปริทรรศน์*, 6(2), 174-188.

- พระครูธรรมธราชญ์เที่ยง พุทธสาวิโก (ลักษณะพลวงค์). (2564). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมกับการสื่อสารทางการเมือง เพื่อเสริมสร้างความสมานฉันท์*. (ดุขฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐินิพนธ์บัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชินกร สุจิตโต (ทองดี). (2564). *การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการสื่อสารทางการเมืองสำหรับประชาชน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. (ดุขฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐินิพนธ์บัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระวุฒิชัย ภูริวฑฒโน (บริคุต) และพระครูโสภณกิตติบัณฑิต. (2565). *วัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงสา อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน*. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์, มจร วิทยาเขตแพร่*, 8(2), 273-291.
- พระวสันต์ วสันตเวที (หงอกชัย) และฮวดศรี ชาญชัย. (2564). *การมีส่วนร่วมของผู้นำท้องถิ่นในการส่งเสริมการปกครองคณะสงฆ์อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*. *Journal of Buddhist Education and Research*, 7(1), 71-82.
- พิสิษฐ์ วงศารัตน์ศิลป์. (2560). *ความคิดเห็นของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี*. *วารสารดุขฎฐินิพนธ์บัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 7(1), 190-202. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj/article/view/78380/62792>
- รัชฎากร เอี่ยมอำไพ. (2563). *รูปแบบการพัฒนาพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งทั่วไป*. (ดุขฎฐินิพนธ์ปรัชญาดุขฎฐินิพนธ์บัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศิริพร ปันล่อม. (2560). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการเข้าสู่เส้นทางของการเมืองของสตรี*. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 7(2), 1-12. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/JDAR/article/view/243917/165306>
- สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอน้ำพอง. (2557). *สำนักบริหารการทะเบียน ที่ว่าการอำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น*. เข้าถึงได้จาก <https://district.cdd.go.th/namphong/about-us>
- สำนักบริหารการทะเบียน. (2567). *สถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร (รายเดือน): อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น*. เข้าถึงได้จาก <https://www.amphoe.com/dods/front/base/html/page-govern.php?catm=40070000>
- เอกวิทย์ มณีธรร. (2553). *ความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษาของมหาวิทยาลัยในพื้นที่พัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก*. *วารสารการเมือง การบริหาร และกฎหมาย*, 2(2), 73-98.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis*. (2nd ed.). Harper & Row.

